

→ Generacje praw człowieka

Prawa człowieka najczęściej dzieli się na trzy kategorie nazywane generacjami. Wyróżnia się:

- prawa pierwszej generacji (wolnościowe) – osobiste i polityczne,
- prawa drugiej generacji (społeczne) – ekonomiczne, socjalne i kulturowe,
- prawa trzeciej generacji (solidarnościowe) – grupowe, czyli kolektywne.

Prawa **pierwszej generacji** są najstarsze i muszą być bezwarunkowo wykonywane. Stanowią zabezpieczenie przed zbytnią ingerencją państwa w życie prywatne obywatela. Organy władzy nie mogą podejmować działań,

które utrudniałyby lub ograniczały korzystanie z tych praw, dlatego są one nazywane prawami negatywnymi lub **wolnościami**.

Do **drugiej generacji** należą prawa gwarantujące człowiekowi środki niezbędne do godnego życia. Chodzi tu nie tylko o prawo osób potrzebujących do uzyskania pomocy ze strony organów państwowych, lecz także o możliwość uczestniczenia w życiu społecznym, gospodarczym i kulturalnym. Prawa drugiej generacji mają charakter pozytywny – nie zawierają zakazów, lecz nakazują państwu udzielanie jednostkom określonych świadczeń. Stopień ich realizacji

Generacje praw człowieka

PIERWSZA GENERACJA	DRUGA GENERACJA	TRZECIA GENERACJA
<p>Prawa osobiste:</p> <ul style="list-style-type: none">• prawo do życia,• prawo do wolności i bezpieczeństwa,• wolność od tortur,• swoboda wyboru miejsca pobytu,• tajemnica korespondencji,• prawo do rzetelnego procesu sądowego,• równość wobec prawa,• prawo do ochrony prawnej,• prawo do prywatności,• równe prawa małżeńskie kobiet i mężczyzn,• wolność myśli, słowa i wyznania,• prawo własności. <p>Prawa obywatelskie i polityczne:</p> <ul style="list-style-type: none">• prawo do obywatelstwa,• prawo do zrzeczenia się,• prawo do udziału w życiu publicznym,• prawo wyborcze,• prawo do skargi na organy państwowe,• prawo do informacji.	<p>Prawa ekonomiczne:</p> <ul style="list-style-type: none">• prawo do pracy,• prawo do godziwego wynagrodzenia,• prawo do nauki. <p>Prawa socjalne:</p> <ul style="list-style-type: none">• prawo do ochrony zdrowia,• prawo do zabezpieczenia społecznego,• prawo do ochrony w razie bezrobocia,• prawo do ochrony małżeństwa,• prawo do wypoczynku,• prawo do szczególnej ochrony młodocianych. <p>Prawa kulturalne:</p> <ul style="list-style-type: none">• wolność twórczości artystycznej,• prawo do korzystania z dóbr kultury krajowej i światowej.	<p>Prawa solidarnościowe:</p> <ul style="list-style-type: none">• prawo do czystego środowiska,• prawo do rozwoju,• prawo do pokoju,• prawo do demokracji,• prawo do dostępu do czystej wody i urządzeń sanitarnych.

zależy najczęściej od możliwości ekonomicznych danego kraju.

Prawa **trzeciej generacji** (solidarnościowe) sformułowano najpóźniej, bo dopiero w XX w. Należą do nich prawa m.in. do rozwoju, do czystego środowiska, do demokracji. Zostały one wyodrębnione stosunkowo niedawno, dlatego nie ustalono jeszcze precyzyjnie,

jak należy je wypełniać i jak kontrolować ich przestrzeganie. Nie są one również wprost przywoływane w najważniejszych aktach prawnych, np. w *Konstytucji RP*. Prawa trzeciej generacji rozpowszechniają się stopniowo. Ich realizacja wymaga intensywnej współpracy międzynarodowej – wysiłku poszczególnych społeczeństw i całej ludzkości.